

حقوق بیمه عمر و سرمایه‌گذاری انفرادی

تألیف:

دکتر تقصیر آبادی بشیر
عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه : عبادی بشیر، مقصود،
عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور : حقوق بیمه عمر و سرمایه‌گذاری انفرادی / تألیف مقصود عبادی بشیر.
مشخصات نشر : تهران: مجد، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۱۶۹ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۷۴-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : بیمه عمر -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع : Life insurance -- Law and legislation -- Iran
موضوع : حقوق بیمه -- ایران
موضوع : Insurance law -- Iran
رده بندی کنگره : KMH ۱۰۰۸
رده - ی دی‌یو : ۳۴۶/۵۵۰۸۶۳۲
شماره کتابخانه ملی : ۵۷۹۷۵۲۲

هرگونه تکثیر کامل یا بخشی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
اردت کتاب را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

حقوق بیمه عمر و سرمایه‌گذاری انفرادی

تألیف: دکتر مقصود عبادی بشیر

تألیفات: مجد

چاپ اول : ۱۳۹۸ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۱۷۴-۱

ISBN: 978-622-225-174-1

دفتر مرکزی مجد

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۱۲۰۸۱

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار.....
۱۱	مقدمه.....
۱۵	فصل اول: تحلیل حقوقی قراردادهای بیمه عمر.....
۱۵	مبحث اول: شناخت کلی بیمه عمر.....
۱۵	گفتار اول: تعریف بیمه عمر.....
۱۹	گفتار دوم: جایگاه بیمه عمر در صنعت بیمه.....
۱۹	بند اول: دسته‌های اجتماعی.....
۲۰	بند دوم: بیمه‌های بازرگانی.....
۲۵	گفتار سوم: انواع بیمه‌های عمر.....
۲۵	بند اول: بیمه‌های انفرادی.....
۲۹	بند دوم: بیمه‌های عمر گروهی.....
۳۲	گفتار چهارم: انعقاد قراردادهای بیمه عمر.....
۳۲	بند اول: اهلیت و رضایت سرفین.....
۳۵	بند دوم: شروع اعتبار قرارداد بیمه عمر.....
۳۸	بند سوم: نقش بیمه‌نامه.....
۳۹	مبحث دوم: خصوصیات حقوقی قرارداد بیمه عمر.....
۳۹	گفتار اول: معین بودن.....
۴۵	گفتار دوم: جایز و لازم بودن عقد بیمه عمر.....
۴۹	گفتار سوم: معلق یا منجز بودن عقد بیمه عمر.....
۵۱	گفتار چهارم: احتمالی بودن بیمه عمر.....
۵۵	گفتار پنجم: مستمر بودن.....
۶۱	فصل دوم: اصول و مبانی حاکم بر قراردادهای بیمه عمر.....
۶۱	مبحث اول: اصول بیمه ای.....
۶۱	گفتار اول: اصل حسن نیت.....
۶۶	گفتار دوم: اصل نفع بیمه‌ای.....
۷۱	گفتار سوم: اصل غیر غرامتی بودن بیمه عمر.....
۷۵	گفتار چهارم: اصل جانشینی.....
۷۸	گفتار پنجم: اصل تفسیر به نفع بیمه‌گذار.....
۸۰	مبحث دوم: مبانی قراردادهای بیمه عمر.....

۸۰	گفتار اول: آمار و احتمالات
۸۳	گفتار دوم: ذخیره ریاضی
۸۵	بند اول: ذخیره مشارکت در منافع
۸۵	بند دوم: ذخیره ریاضی تعهدات آتی
۸۸	گفتار سوم: پوشش اتکایی
۸۹	بند اول: بیمه اتکایی اختیاری
۸۹	بند دوم: بیمه اتکایی اجباری
۹۰	گفتار چهارم: نظارت بر عملیات بیمه‌ای
۹۱	بند اول: نظارت فنی
۹۱	بند دوم: نظارت مالی و حسابداری
۹۱	بند سوم: نظارت حقوقی
۹۲	بند چهارم: نظارت اقتصادی
۹۵	فصل سوم: آثار حقوقی قراردادهای بیمه عمر
۹۵	مبحث اول: آثار عقد نسبت به طرفین
۹۵	گفتار اول: پرداخت حق بیمه
۹۹	گفتار دوم: حقوق بیمه‌گذار نسبت به بیمه‌نامه
۱۰۰	بند اول: سرمایه مخفف
۱۰۳	بند دوم: بازخرید بیمه‌نامه
۱۰۶	بند سوم: وام از محل بیمه‌نامه
۱۰۹	بند چهارم: وثیقه قرار دادن بیمه‌نامه
۱۱۰	گفتار سوم: تعهد بیمه‌گر و استثنائات آن
۱۱۵	گفتار چهارم: تأمین‌های تکمیلی
۱۱۶	بند اول: شرط استرداد حق بیمه‌ها
۱۱۷	بند دوم: بیمه حوادث تبعی
۱۱۸	بند سوم: مشارکت در منافع
۱۱۹	مبحث دوم: اثر قرارداد بیمه عمر نسبت به شخص ثالث
۱۱۹	گفتار اول: تعیین شخص ثالث ذینفع
۱۲۰	بند اول: نحوه تعیین ذینفع
۱۲۱	بند دوم: شرایط شخص ثالث ذینفع
۱۲۴	گفتار دوم: حقوق شخص ثالث ذینفع
۱۲۴	بند اول: قابلیت عزل ذینفع
۱۲۷	بند دوم: فوت ذینفع

۱۲۸.....	بند سوم: اثر طلاق همسر.....	نتیجه.....
۱۲۹.....	بند چهارم: اثر رد یا عزل ذینفع.....	ضمایم.....
۱۳۰.....	گفتار سوم: انتقال قرارداد بیمه عمر به شخص ثالث.....	فهرست منابع.....
۱۳۰.....	بند اول: مفهوم انتقال قرارداد.....	
۱۳۳.....	بند دوم: شرایط انتقال بیمه نامه عمر.....	
۱۳۴.....	گفتار چهارم: پرداخت سرمایه و تصفیه.....	
۱۳۴.....	بند اول: اعلام خسارت.....	
۱۳۶.....	بند دوم: اثبات حیات و یا فوت بیمه شده.....	
۱۳۷.....	بند سوم: احراز استحقاق متقاضی سرمایه.....	
۱۳۸.....	بند چهارم: پرداخت سرمایه.....	
۱۴۱.....		
۱۴۷.....		
۱۶۵.....		

پیشگفتار

امروزه علیرغم پیشرفت در حوزه‌های مختلف علمی، خطراتی هنوز چون بیماری، بیکاری، بزه‌کاری، از دارافتادگی و حوادث حیات و دارایی فرد را تهدید می‌کنند. توجه به آثار چنین خطراتی است که انسانها را وادار به اتخاذ تدابیری برای جلوگیری یا کاهش آثار آنها می‌نماید. یکی از این تدابیر اساسی فن بیمه و استفاده از آن در زمینه‌های مختلف حیات بشری است. بیمه از دید اجتماعی نوعی تعاون برای وضعیت‌های مخاطره‌آمیز است. از نظر حقوقی نیز نوعی تعهد با تعینات معین میان بیمه‌گر و بیمه‌گذار است.

کسب درآمد برای تأمین هزینه‌های ادامه زندگی ضروری است اما ممکن است به علل مختلف درآمد فرد قطع یا دچار نقصان شود به نحوی که تأمین هزینه‌های زندگی برای فرد متعذر یا متعسر گردد. انسانها از دید این سبب خطر شده‌اند و برای مقابله با آن نیز راه‌حلهایی اتخاذ نموده‌اند، از جمله می‌توان به تشکیل خانواده و فرزند آوری برای بهره‌مندی از کمک آنان در ایام پیری و نیز ذخیره و پس‌انداز پول و فلزات قیمتی اشاره نمود. با این حال هیچ‌کدام از راههای مزبور طریقه‌ای برای تضمین در برابر خطرات پیری و از دست دادن درآمد یا کاهش آن نیست. آنچه امروز سبب به راههای مزبور دارای مزیت‌های جدی است، استفاده از تکنیک بیمه است. این امر نیز می‌تواند به شکل بیمه‌های اجتماعی و بازرگانی انجام پذیرد.

بیمه‌های اجتماعی برای پوشش خطرات قطع درآمد افراد شاغل در سوابق صندوق‌های بازنشستگی انجام می‌پذیرد و شکل اجباری دارد، به نحوی که بدون توجه به رضایت فرد شاغل هر ماه درصدی از حقوق وی توسط کارفرما کسر و به حساب صندوق بازنشستگی مربوطه واریز می‌شود و معمولاً نیز مدیریت این صندوق‌ها به عهده دولت است. این صندوق‌ها متعهد می‌شوند که در زمان بازنشستگی به شخص بازنشسته مستمری پرداخت نمایند. همچنین ملزم هستند که در صورت فوت بیمه‌شده، این پرداخت را به حساب وراثت یا افراد تحت تکفل وی تا مدت معینی ادامه دهند. اما مشکلات صندوق‌های مزبور در دهه‌های اخیر جهت ایفای تعهدات خود در برابر بیمه‌شدگان و عدم کفایت مبالغ پرداختی

برای امرار معاش بازنشستگان موجب طرح ایده‌هایی برای تکمیل طرح‌های بازنشستگی شده است. از جمله این طرح‌ها، طرح بازنشستگی انفرادی است که مثل بیمه‌های بازرگانی خصلت اختیاری دارد و با کمک دولت توسط صندوق‌های ویژه‌ای در بسیاری از کشورها انجام می‌پذیرد و افراد بازنشسته علاوه بر بهره‌مندی از مزایای بازنشستگی می‌توانند از مزایای بیمه بازنشستگی انفرادی که مکمل طرح بازنشستگی اصلی است استفاده نمایند. اما اجرای بیمه‌های بازنشستگی انفرادی مستلزم تصویب قوانین و مقررات خاص و تأسیس صندوق ویژه برای فعالیت و نظارت بر آنها است. در حقوق ایران هنوز این مهم اتفاق افتاده است و هیچ طرح پیشنهادی جدی نیز در این زمینه ملاحظه نمی‌شود. لذا به نظر می‌رسد در شرایط حاضر، تکنیک بیمه عمر می‌تواند به عنوان آلترناتیو و بدیل مناسب برای بیمه‌های بازنشستگی انفرادی عمل نماید.

بیمه عمر در اشکال مختلف آن می‌تواند برای پس‌انداز و تشکیل سرمایه برای دوران پیری فرد و حتی بعد از فوت او برای بازماندگان به کار گرفته شود. همچنین از بیمه عمر برای تضمین پرداخت دین از سوی طلبکاران نیز استفاده می‌شود. با این حال نقش اصلی بیمه عمر تشکیل سرمایه پس‌انداز برای بیمه‌شده است و این جهت با بیمه‌های بازنشستگی انفرادی کاملاً قرابت دارد. گرچه در برخی جهات این دو نهاد از هم متمایز می‌شوند؛ از جمله اینکه در طرح‌های بیمه بازنشستگی انفرادی از کمک‌های دولتی نیز استفاده می‌شود ولی طرح بیمه عمر نوعی سرمایه‌گذاری فردی است که دولت هیچ کمک مستقیمی به آن ارائه نمی‌نماید. با این حال نظر به اینکه بیمه‌های بازنشستگی انفرادی در ایران هنوز تصویب و اجرا نشده است لذا افراد می‌توانند از نزدیک‌ترین نهاد مشابه آن یعنی بیمه عمر برای تشکیل سرمایه و پس‌انداز استفاده نمایند. با توجه به چنین نقش مهمی که بیمه عمر در تأمین هدف پس‌انداز و سرمایه‌گذاری فرد و کلان داشته، در این کتاب به بررسی ابعاد حقوقی بیمه‌های عمر پرداخته شده است. امید است راهنمایی مناسب برای بیمه‌گران و بیمه‌گذاران و حقوقدانان باشد. در پایان از رحمات کارکنان گرامی انتشارات مجد به‌خصوص مدیر محترم آن موسسه جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک سپاسگزاری می‌نمایم.

دکتر مقصود عبادی بشیر

۲۵ خرداد ۱۳۹۸ - تبریز

مقدمه

از زمان پیدایش اولین جوامع بشری، انسان همواره در جستجوی راههایی برای تأمین جان و مال خود بود و بیمه عمر هم از جمله روش‌هایی است که در طول قرون گذشته برای بدست آوردن تأمین حانی و مالی به وجود آمده است این نوع بیمه قبل از آنکه در خشکی شناخته شود، در دریا بمل بول بوده است و بیمه‌گران ضمن بیمه کردن کشتی‌ها متعهد می‌شدند که در صورت غرق شدن هر یک از خدمه کشتی وجه معینی به خانواده او بپردازند و قالب‌های مورد استفاده متفاوت بوده است ولی بیمه عمر به صورت امروزی آن ابتدا در انگلستان به وجود آمد و آنجا به سایر کشورها گسترش پیدا کرد.

اولین بیمه‌نامه عمر ثبت شده در انگلستان تاریخ ۱۸ ژوئن ۱۵۸۳ را دارد. این بیمه‌نامه به مبلغ ۳۸۲ لیره و به تقاضای «ریچارد مارتین»^۱ برای شخصی به نام «ویلیام گیبونز»^۲ به مدت ۱۲ ماه صادر شد و در اتاق بیمه لندن به ثبت رسیده و توسط ۱۶ نفر بیمه‌گر امضا شده است. ویلیام گیبونز ۸ سال بعد فوت می‌کند و فوت او به اطلاع بیمه‌گران می‌رسد ولی آنها حاضر به پرداخت سرمایه بیمه عمر نمی‌شوند و اظهار می‌دارند که ویلیام گیبونز ۱۲ ماه کامل زندگی است با این حساب که هر ماه را ۲۸ پندر محاسبه کرده بودند. ریچارد مارتین علیه بیمه‌گران در دادگاه لندن شکایت می‌کند و دادگاه نیز نفع وی رای صادر می‌کند.^۳ البته در قرون ۱۶ و ۱۷ علاقه اروپائیان بیشتر به عمل «توتین»^۴ معطوف بود که تا حدودی شبیه عملیات بیمه عمر است، زیرا توتین سازمانی بود که افراد هم‌سن گروه‌هایی تشکیل می‌دادند و هر یک وجوهی را به صورت یکجا یا به اقساء به صندوق مشترک پرداخت می‌کردند که صرف خرید اوراق قرضه از خزانه می‌شد. بهره این وام وابسته به سن خریداران بود بدین ترتیب که برای جوانان پنج درصد و برای پیران ۱۲/۵

1 - Richard Martin

2 - William Gibbons

۳ - احمد علی شیبانی، تاریخ پیدایش و تحول بیمه. انتشارات مدرسه عالی بیمه تهران، چاپ اول، تهران، ۱۳۵۲، صفحه ۱۷۲.

4 - Tontines

درصد بود. در پایان مدت سرمایه‌ای که از این وجوه و بهره‌های در آن صندوق جمع می‌شد بین اعضای زنده گروه تقسیم می‌شد و به موازات این عمل شرکت منحل می‌شد. دولت‌های وقت نیز مشوق و پشتیبان آن بودند. زیرا از طریق فروش اوراق قرضه موجودی صندوق را در اختیار می‌گرفتند در سال ۱۹۰۶ در فرانسه قوانین جدیدی برای شرکت‌های تونین وضع گردید.^۱

اولین شرکت بیمه عمر در سال ۱۷۶۲ در انگلستان تأسیس شد و اولین بررسی علمی درباره بیمه عمر در سال ۱۸۱۲ منتشر گردید و از آن به بعد شرکت‌های بسیاری به صورت سهامی و تعاونی پا به عرصه وجود گذاشتند. بیمه عمر در ایران به‌وسیله نمایندگی یک شرکت خارجی به نام «ویکتوریا»^۲ در سال ۱۳۱۴ آغاز گردید. بیمه‌نامه با ریال یا ارز خارجی، تقاضای بیمه‌گذار صادر می‌شد. یک امضای بیمه‌نامه توسط نماینده در ایران و امضای دیگر در شرکت واقع در شهر برلین انجام می‌گرفت. این نمایندگی بعد از یک سال فعالیت منحل شد و پرتغوی خود را که شامل ۱۵۰ بیمه‌نامه بود به شرکت سهامی بیمه ایران که در آن زمان تازه تأسیس شده بود، واگذار کرد. اولین بیمه‌نامه عمری که توسط نمایندگی مزبور صادر گردید از نوع مختلط پس‌انداز و متعلق به یک تاجر تبریزی به نام جبار تاج‌باقر بود. سرمایه آن مبلغ ۶۰۰ لیره انگلیسی بود که در انقضای مدت توسط شرکت سهامی بیمه ایران به بیمه‌گذار پرداخت شد.^۳

بیمه عمر در مسیر توسعه همواره با اشکالات و ایراداتی مواجه گشته است. برخی از این اشکالات مربوط به ذات این رشته بیمه می‌شود. زیرا فعالیت شرکت‌های بیمه عمر در یک جامعه انسانی مستلزم این است جدول مرگ و میر آن جامعه ترسیم شود تا اساس تعیین حق بیمه پرداختی از طرف بیمه‌گذار قرار گیرد. ترسیم این جدول تحت تأثیر عوامل متعدد مشکل بوده و از دقت کافی هم برخوردار نیست و این در حال شرکت‌های بیمه چاره‌ای جز آن ندارند و از آنجا که جدول مرگ و میر هر جامعه مختص به آن جامعه است، جدول تهیه شده در یک جامعه قابل استفاده در جامعه دیگر نیست. ولی گاه به دلایلی از جدول مرگ و میر جامعه دیگر استفاده شده است؛ چنانچه در ایران قبل از ترسیم جدول مرگ و میر از جدول مرگ و میر آمریکایی^۴ استفاده می‌شده است. در حال حاضر جدول مربوط به ایران طی آیین‌نامه بیمه‌های زندگی و مستمری مصوب سال ۱۳۹۰ شورای عالی بیمه ملاک عمل برای شرکت‌های بیمه می‌باشد.

۱- غلامحسین جباری، موسسات بیمه، انتشارات مدرسه عالی حسابداری، چاپ اول، ۱۳۴۹، تهران، صص ۶۷.

2 - Victoria

۳ - توفیق عرفانی، قرارداد بیمه در حقوق اسلام و ایران، ناشر کیهان، چاپ اول، ۱۳۷۱، تهران، صص ۲۲۳.

4 - American Experience Table

۵- محمد باقر تاج‌بخش، بیمه، انواع و شرایط آن، ناشر رنگین، چاپ اول، ۱۳۳۷، صص ۵۲.

علاوه بر این ایراداتی نیز از طرف حقوقدانان و جامعه شناسان مطرح شده است و متعاقب آن پاسخ‌هایی نیز داده شده است. چنانچه «پوتیه»^۱ حقوقدان مشهور فرانسوی در قرن ۱۸، بیمه عمر را نوعی شرط‌بندی روی حیات انسان می‌داند و آن را غیر قابل قبول تلقی می‌کند. چنین طرز تفکری مانع پیشرفت سریع بیمه‌های اشخاص بوده است، به گونه‌ای که در فرانسه در دوران انقلاب کبیر به فراموشی سپرده می‌شود. پس از آن در سالهای ۱۸۲۰ به بعد بیمه‌های عمر را به عنوان یکی از حقوق شهروندی مطرح می‌کنند. در پی آن، بیمه‌های عمر و اشخاص پیشرفت مداومی داشته است. اوج این تحول تصویب قانون بیمه ۱۹۳۰ فرانسه است که مواد ۵۴ تا ۸۳ به موضوع بیمه عمر اختصاص یافته است.^۲

در میان رشته‌های بیمه، بیمه عمر، بیشتر از همه مورد ایراد فقها و حقوقدانان اسلامی واقع شده است و آن را نوعی معامله غرری و ربوی دانسته‌اند. چنانچه مرحوم آیت‌الله سید محمدکاظم یزدی در پاسخ استفتای تجار مسلمان هندوستان درباره بیمه اظهار عقیده نموده‌اند که بیمه حمل و نقل را می‌توان به صورت مصالحه شرعی درآورد ولی بیمه آتش‌سوزی و بیمه عمر غیر شرعی است.^۳ نظیر چنین عقیده‌ای از طرف سید محسن طباطبایی حکیم نیز مطرح شده است. زبانه‌ای این نوع عقد را به لحاظ اینکه عرفاً عمل بیمه‌گر جزء کارهای دارای اجرت نیست بطلان می‌داند.^۴ گاه نیز بطلان این عقد مستند به دلایل اخلاقی شده است چنانچه گفته شد بیمه عمر از آن روی مطرود است که مثل کفن فروشی مستلزم آرزوی مرگ دیگری است. اما فقهای معاصر در مقام پاسخ برآمده و ضمن رد ایرادات مطرح شده به صراحت حکم به صحت تمامی انواع بیمه از جمله بیمه عمر داده‌اند.^۵

بیمه عمر بطور اصولی یک عمل فردی پیش‌بینانه است. البتة آن را یک قرارداد تأمین آتیه می‌دانند. رسالت و هدف بیمه عمر پاسخگویی به تمام دل‌مشغولی‌های گوناگونی است که در اینجا ما به چند مورد از آنها اشاره می‌کنیم. نخست آنکه، بیمه عمر برای حفظ و استواری موقعیت و شرایط زیستی و معاشی یک خانواده در صورت از دست دادن نان‌آور خود می‌تواند مفید باشد. مانند بیمه عمر به شرط فوت پدر یا مادر به نفع فرزندان. همچنین می‌توان از بیمه عمر برای تأمین معاش و

۱ - potier

۲ - ژان لوک اوپر، بیمه عمر و سایر بیمه‌های اشخاص. ترجمه جانتلی محمود صالحی، ناشر بیمه مرکزی؛ چاپ دوم، ۱۳۷۸، تهران ص ۱۰.

۳ - توفیق عرفانی، همان، ص ۲۲۵.

۴ - سید محسن طباطبائی حکیم، منهج الصالحین، جلد دوم، نشر علمیه، چاپ چهارم، نجف، ۱۳۷۱ ه.ق. ص ۹.

۵ - مرتضی مطهری، بررسی فقهی عقد بیمه، ناشر مبقات، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۱، صص ۳۱-۲۸.

آینده فرزند معلول و ناتوانی که از دست رفتن پدر و مادر او را در شرایط دشواری قرار می‌دهد استفاده کرد. مانند بیمه مستمری در صورت فوت پدر یا مادر به سود فرزند معلول. و نیز بیمه عمر می‌تواند وسیله‌ای برای رفع نارسایی‌های حقوق ورثه، به ویژه به نفع همسر بازمانده باشد. مانند، بیمه عمر به شرط فوت شوهر به سود همسرش.

علاوه بر این نقش اجتماعی در ارتباط با خانواده، بیمه عمر در رشد اقتصادی جامعه نیز اثر دارد. بدین ترتیب که رشد اقتصادی حاصل تلفیق چهار عامل است که عبارت از جمعیت، منابع طبیعی، تکنولوژی و بالاخره سرمایه است. سرمایه در مقایسه با سایر عوامل نقش مهم‌تری دارد و منشاء پیدایش سرمایه نیز پس‌انداز است و بیمه نیز یکی از راه‌های پس‌انداز است. شرکت‌های بیمه مانند شبکه بانکی نقش مهمی در جذب نقدینگی و سپرده‌های مردم دارند. با توجه به اینکه وجوهی که در اختیار شرکت‌های بیمه قرار می‌گیرند هم‌زمان یا بلافاصله صرف انجام تعهدات در برابر بیمه‌گذار نمی‌شود، لذا شرکت‌های بیمه به‌وسیله آنکه هزینه‌ای بکنند از راه دریافت حق بیمه سرمایه‌ای جمع‌آوری کرده‌اند این رویکرد مناسبی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی دارند.

در بررسی حقوقی بیمه عمر باید از چهار منبع، قانون، عرف، رویه قضایی و دکترین کمک گرفت. قانون بیمه ۱۳۱۶ ط. مواد ۲۴ تا ۲۷ به این امر پرداخته است اما بسیار ناقص و نارسا است. عرف موجود در این زمینه را می‌توان از بررسی بیمه‌نامه‌های صادره توسط شرکتها به دست آورد. در خصوص رویه قضایی باید گفت که در این زمینه حقوق ما بسیار ضعیف است و هنوز آراء چندان زیادی که بتوان از آنها راهنمای حقوقدانان باشد وجود ندارد. علی‌هذا، با توجه به مراتب فوق وظیفه دکرین رعایای حقوقی است که با استفاده از اصول حقوقی و حقوق تطبیقی خلأهای موجود در زمینه حقوقی بیمه عمر را پر نمایند. ضرورت طرح این موضوع نیز به جهت آن است که قانون بیمه ایران مصوب ۱۳۱۶ در این زمینه بسیار ناقص است و طی مواد ۲۳ تا ۲۷ به بیمه‌های اشخاص پرداخته است در حالی که بیمه‌های اشخاص بسیار گسترده بوده و این چهار ماده جواب این مسائل نمی‌تواند باشد لذا ضرورت دارد در اوصاف و آثار حقوقی بیمه‌های عمر تحقیقی صورت گیرد. این نوشتار در سه فصل ارائه می‌شود. فصل اول اختصاص به ارائه تحلیل حقوقی از قرارداد بیمه عمر دارد. فصل دوم به بررسی مبانی و اصول بیمه‌ای حاکم بر قراردادهای بیمه عمر اختصاص دارد و بالاخره در فصل سوم به بررسی آثار حقوقی این نوع قراردادها خواهیم پرداخت.